

Opinnäytetyö (YAMK)

Turun Ammattikorkeakoulu

Soveltava taide

2016

Petra Kallio

NÄKYVIIN PIIRRETYT

– SuMu -taiteilijakirjat taidelähtöisenä kohtaamisen
metodina

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Soveltava taide

2016 | 28

Petra Kallio

NÄKYVIIN PIIRETYT

- SuMu- taiteilijakirjat taidelähtöisenä kohtaamisen metodina

Kerron artikkelissa hankkeestani, joka koostuu kuvallisen työskentelyn kautta toteutuvista kohtaamisen hetkistä vaikeavammaisten päivätyöryhmässä Turussa. Työskentelyni toimi osana suurempaa kehittämishanketta Turun AMK:n Taideakatemian soveltavan taiteen YAMK opinnoissani. Kuvaan vuorovaikutuksen syntymistä ennalta tuntemattomien ihmisten välillä, yhteisen tilan avautumista ja nähdyksi tulemisen kokemusta. Nämä onnistuivat lyhyissä hetkissä intensiivisen taiteen jakamisen tuloksena.

Hankkeen tavoitteena oli tutkia ja kehittää kuvataiteellista kohtaamisen menetelmää ja luoda SuMu-kuvakonsepti, joka sisältää ohjauksellisen metodin ja kohtaamisen asiakkaan, kanssataiteilijan kanssa.

Kerron, miten kuvat piirtyvät ihmisestä narraation, hetken, tulkintojen, näkemisen ja visuaalisten teosten kautta. Tuon artikkelissani esiin omia ja asiakkaitteni kokemuksia tapaamisista, joissa työskentelimme yhdessä piirretyn ja maalatun viivan ilmaisuvoinman avulla toisiamme tutkien.

Peilaan tapahtumia hermeneuttisen ihmiskäsityksen, kohtaamisen dialogisen filosofian ja etiikan sekä oman taidekasvatuksellisen ajatteluni perspektiivistä. Käytän kirjoittamiseni keskeisinä innoittajina filosofi Emmanuel Levinasin ajatuksia Toisen kohtaamisesta ja Minän ja Toisen välisestä suhteesta, sekä Liikkeestä kohti Toista, filosofi Hans-Georg Gadamerin ajatuksia dialogista, sekä filosofi ja eksistentiaalisti Maurice Merleau-Pontyn ajatuksia näkemisestä. Näiden rinnalla kuljetan myös filosofi Mika Hannulan pohdintoja samoista aiheista.

Hankkeen kautta syntyi sarja SuMu- kirjoja, ”sun ja mun” kuvia, jotka toimivat asiakkaan ja taiteilijan yhteisinä taiteilijakirjoina ja uniikkiteoksina. Teokset ovat nähtävissä ”Piirrä Minut — Näe Minut” taiteesta hyvinvointia yhteistyöhankkeen näyttelyssä Valkeakosken Myllysaaren museossa 14.10 – 18.12.2016.

ASIASANAT:

Soveltava taide, kuvataide, yhteisötaide, filosofia, Trager –terapia, taiteilijakirja, taidegrafiikka

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Applying Arts

2016| 28

Petra Kallio

DRAWN TO BE SEEN

- SuMu Artists' Books as an Art-based Method for Encounter

In this article, I describe my project, which creates moments of connection through visual art with a group of severely handicapped young people in Turku. My project belongs to a larger developmental whole in my studies in the Arts Academy of Turku University of Applied Sciences, in my master's studies in Applying Arts. I describe the birth of connections between people previously unknown to each other, as well as opening of common space and the experience of being seen. This is made possible even in short moments when intensive works of art are shared in the group.

The aim of the project was to explore and develop a method of connection through visual art as well as to create SuMu concept of pictures, which includes a method of guidance and connection between the artist and client.

I describe how narratives, moments, interpretations, seeing and visual works of art help to experience pictures. I describe my own experiences as well as the experiences of my clients when working together with drawn and painted lines, studying their expressive power and supporting each other.

I reflect the experiences through hermeneutic interpretation of human nature, dialogical philosophy of connections, ethics, and through my personal ideas about art pedagogy. My main inspiration in writing comes from philosopher Emmanuel Levinas' ideas about the Other, as well as the connection of the Self and the Other, and movement towards Other. I also utilize philosopher Hans-Georg Gadamer's thoughts on dialogue and the

theories of the existentialist Maurice Merleau-Ponty about seeing. These I support with philosopher Mika Hannula's ideas on the same subjects.

The project gave birth to SuMu books, from Finnish words "sun ja mun" (yours and mine), which serve as joint artists' books and unique works of art of the artist and client. The works are displayed in the exhibition "Piirrä minut – Näe minut" (Draw me – See Me), wellbeing from art project in Myllysaari museum in Valkeakoski, 14.10. –18.2. 2016.

KEYWORDS:

applying arts, visual art, community art, philosophy, Tager.-therapy, artists books, graphic art

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 NÄKYVIIN PIIRRETYT: PIIRRÄ MINUT — NÄE MINUT –KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTAA	9
3 SUMUSTA NOUSEVAT KUVAT, VUOROVAIKUTUS MENETELMÄNÄ	10
3.1 Pompo	10
3.2 Trager	11
3.3 ”Nyt onnistuu...”, työskentelyn vaiheet	11
4 SUMU- KUVIA, TAIDETEOS KIRJANA LÄHIMMÄISELTÄ LÄHIMMÄISELLE	13
5 KOHTAAMISESTA	16
6 HILJAISESTA TIEDOSTA, NÄKEMISESTÄ JA NÄHDYKSI TULEMISESTA	18
7 TAITEILIJAN LÄSNÄOLOSTA SEKÄ TAITEILIJAN PAIKASTA YHTEISKUNNASSA	22
LOPUKSI	25
LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Sumu-kuvakonseptin luominen toimi kehittämishankkeenani Turun Ammattikorkeakoulun Taideakatemian Soveltavan taiteen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnoissani. Hanke oli samalla osa suurempaa hyvinvointitaiteen kokonaisuutta Pirkanmaalla yhdessä Lapin Yliopiston ja Päivölän opiston taidelinjan opiskelijoiden kanssa keväällä 2016. Työskentelin Turun kaupungin Pompon päiväkeskuksen vaikeavammaisten asiakkaiden kanssa yhteistyössä Trager-terapeutti Virpi Riihiluoman kanssa. Kuvallinen teosten jatkotyöstö tapahtui omalla työhuoneellani ja Turun Ammattikorkeakoulun Taideakatemian grafiikan tiloissa.

Aiheeni ajankohtaisuus tulee esiin meneillään olevassa vilkkaassa yhteiskunnallisessa keskustelussa taiteen hyvinvointivaikutuksista ja taiteellisen työskentelyn jalkauttamisesta sosiaali- ja terveyssektoreille. Valtioneuvoston hallitusohjelman kärkihankkeena on vuoden 2018 loppuun mennessä tukea kuntia, kuntayhtymiä ja muita toimijoita kehittämään olemassa olevia hyviä käytäntöjä ja löytämään uusia toimintatapoja, jotka lisäävät eri taiteenalojen ja kulttuuripalveluiden tarjontaa ja saatavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hankkeeseen on varattu rahoitusta kolmen vuoden ajalle, yhteensä 2,0 miljoonaa euroa, ja sen pyrkimys on saada taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut vakiinnutetuksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja hyvinvoinnin seurantaa. (Valtioneuvosto 2015)

Asiakkaan kohtaaminen, läsnäolo ja nähdyksi tuleminen nousevat esiin keskusteluissa, jotka liittyvät taidelähtöisiin hyvinvointihankkeisiin. Asiakas on keskiössä ja usein näkymätöntä yksilön kokemusta, tunteita ja elämyksiä pyritään korostamaan ja tuomaan julki. Yksilön ja persoonan merkitys kaikissa elämänvaiheissa ja elämäntilanteissa koko ihmisiänkaaren ajan halutaan nostaa nyt arvokkaaksi. Taiteen saavutettavuus itse kien ja osallistuen nähdään nyt tärkeämmäksi perusoikeudeksi ihmisyydessä kuin aikoihin.

Tutkimukseni tavoite oli mahdollistaa yksilön nähdyksi tuleminen, sekä oman näkemiseni tarkentuminen hyvinkin syvälle viedyllä hetkien jakamisilla, herkällä kuuntelulla ja tunnustelulla taiteen keinoin. Hankkeeni tavoite oli myös tutkia ja kehittää kuvataiteellista kohtaamisen menetelmää, jossa osallisuus nousee merkittävään rooliin.

Kuvaan lukijalle hankkeessani tapahtunutta vuorovaikutuksen syntymistä ennalta tuntemattomien ihmisten välillä. Kerron alussa yhteisen tilan avautumisesta, nähdyksi tulemisen kokemuksesta ja intensiivisistä hetkistä taiteen äärellä.

Luvussa 2 käsittelen hankkeen taustaa ja työskentelyni muodostumiseen vaikuttaneita seikkoja.

Luvussa 3 kerron, miten kuvat piirtyvät ihmisestä narraation, hetken, tulkintojen, näkemisen ja visuaalisten teosten kautta. Esittelen Trager- terapian yhteyden työskentelyimme ja kerron tapaamisista asiakkaiden kanssa. Tuon esiin omia ja asiakkaideni kokemuksia kohtaamisista, joissa työskentelimme yhdessä.

Luvussa 4 kerron, kuinka työstin yhteisissä hetkissä syntyneitä kuvia eteenpäin SuMu-kirjoiksi, yhteisiksi taiteilijakirjoiksi nähdyksi tulemisen hetkistä.

Luvussa 5 esittelen tapahtumia hermeneuttisen ihmiskäsityksen, kohtaamisen dialogisen filosofian ja etiikan, sekä oman taidekasvatuksellisen ajatteluni perspektiivistä. Viitataan siinä Emmanuel Levinasin ajatuksiin Toisen kohtaamisesta ja Minän ja Toisen välisestä suhteesta, sekä Liikkeestä kohti Toista (Emmanuel Levinas, Etiikka ja ääretömyys), filosofi Hans-Georg Gadamerin ajatuksiin dialogista, sekä filosofi ja eksistenttialisti Maurice Merleau-Pontyn ajatuksiin näkemisestä. Näiden lisäksi näen yhtymäkohtia myös filosofi Mika Hannulan pohdintoihin samoista aiheista.

Luvussa 6 käsittelen hiljaista tietoa taideprosessissa, näkemistä ja nähdyksi tulemistä. Tässä kappaleessa kytken ajatteluni myös hermeneuttiseen ajatteluun ja ihmiskuvaan sekä filosofi Buberin ajatukseen kohtaamisesta.

Luvussa 7 pohdin taiteilijan läsnäoloa intervention taiteellisena osuutena sekä taiteilijan paikkaa ja roolia nyky-yhteiskunnassa.

Lopuksi pohdin, mitä kohtaamiset minulle taiteilijana antoivat, mitä opin ja sain hankkeesta ja miten koin työskentelyn asiakkaiden kanssa.

2 NÄKYVIIN PIIRRETYT: PIIRRÄ MINUT — NÄE MINUT –KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTAA

YAMK -kehittämishankkeeni taustana on vuonna 2015—2016 tekemäni ”Piirrä minut – Näe minut” -yhteistyöhanke sosiaali- ja terveysalalle yhdessä Lapin yliopiston ja Päivölän opiston taideopiskelijoiden ja linjanjohtaja TaM Satu Kiurun kanssa. SuMukuvat -kokonaisuus on osa tätä yhteistyöhanketta.

Yhteisen toimintamme tarkoituksena oli kehittää ja kokeilla kuvataiteellisia kohtaamisen menetelmiä, jotka toimisivat erilaisissa tilanteissa. Ajatuksemme oli, että taidelähtöinen lähestymistapa voi tuoda mukanaan jotain uutta ja syvää hetkeen arjen keskellä.

Yhteinen taidetyöskentelymme päämäärä kehityshankkeessamme oli taiteilijan ja asiakkaan tasa-arvoinen vuorovaikutus, yhdessä tekeminen, kokeminen ja jakaminen. Tärkeäksi tapahtumassa ajateltiin piirtämisen kautta näkemistä, kokemista ja ymmärtämistä sekä ihmisenä ja persoonana elämässä näkyväksi tulemistä. Se, miten tulisimme kukin hanketta tarkemmin toteuttamaan, missä ja kenen kanssa, oli alussa vielä epäselvää. Pidimme kuitenkin alusta saakka merkityksellisinä sekä asiakkaan kohtaamista hetkessä, että siihen liittyviä hyvien vaikutusten odotuksia.

Hankkeessa laadimme opiskelijoille puitteet, jossa he toteuttivat ohjatut asiakastapaamisensa Pirkanmaalla eri asiakasryhmissä terveys- ja sosiaalialalla. Asiakaskohtaamisensa opiskelijat päätyivät dokumentoimaan videotaideteoksiksi ja nähdyksi tulemisen hetkien kuviksi yhteiseen näyttelyymme, joka toteutetaan Valkeakoskella Myllysaaren museossa ja Turussa vuosina 2016-2017. Yhteiseen osuuteemme liittyi myös kolme lähiopetusjaksoa opiskelijoille Päivölässä, jossa olin luennoimassa hyvinvointihankkeista kentällä, tämän hetken suuntauksista toiminnassa ja aiheeseen liittyvistä visioista laajemmin yhteiskunnassa.

Hankkeen kautta koin myös oman taiteilijuuteni laajentuvan uusille alueille. Halusin vaikuttaa osaamisellani ja olemalla samalla enemmän dialogissa ympäröivän yhteiskunnan kanssa kuin aikaisemmin. Toimittuani pitkään taidekasvattajana koulumaailmassa, kaipasin nyt vapaampia ja luovempia vaikuttamisen mahdollisuuksia, kuin mitä opetustoimen tiukat raja-aidat antoivat myöden. Tarkoitukseni soveltavan taiteen opinnoissani oli kartoittaa itselleni, mitä erilaista ja entisestä työnkuvastani poikkeavaa taiteilijana toimiminen ”palveluammattissa” voisi ammattitaidolleni antaa.

3 SUMUSTA NOUSEVAT KUVAT, VUOROVAIKUTUS MENETELMÄNÄ

3.1 Pompo

Oma taiteellinen osuuteni hankkeessa toteutui Turun kaupungin Pompon päiväkeskuksen vaikeavammaisten asiakkaiden kanssa. Keskityin kehittämään piirtämiseen perustuvaa ja Trager- harjoittein tuettua nähdäksi tulemisen taidelähtöistä työskentelymetodia sosiaali- ja terveysalan eri asiakasryhmien käyttöön. Suunnittelemani ohjauksellinen metodi ja kohtaaminen kanssataiteilijan kanssa toimi vuorovaikutuksellisenä menetelmänä, jossa taiteellinen panos pelkistyi intensiiviseen läsnäoloon. Dokumentoin työskentelyn aikana jaettuja hetkiä kirjallisessa ja piirretyssä/maalatussa kuvamuodossa. Myöhemmin työstin materiaalin asiakkaan ja minun ”Sinun ja Minun kuviksi - SuMu-kuviksi ja SuMu-taiteilijakirjoiksi.

Hankkeeseen osallistui kolme Pompon päiväkeskuksen vaikeavammaisista asiakkaista. Jokaisen asiakkaan kanssa työskentelin neljä kertaa. Työskentelymme kesti vaihtelevasti 45 minuutista puoleentoista tuntiin kerrallaan. Olimme sopineet keskuksen kanssa valmiit ajat tapaamisille ja pyytäneet asiakkaiden asianmukaiset luvat työskentelyyn, sen dokumentointiin ja materiaalin julkistamiseen.

Tavoitteenani oli nähdä, miten kuvat piirtyvät ihmisestä narraation, hetken, tulkintojen, näkemisen ja visuaalisten koodistojen kautta. Millaisia matkoja yhdessä kulloinkin kulkisimme? Syntyisikö kohtaamista, jakamista tai vuorovaikutusta? Tulisimmeko toisillemme nähdäksi? Ennalta mietin, olisiko kohtaaminen tällä kertaa vain minun kuvallinen kosketusyritykseni *Sinun* hiljaisuuteesi, vai lähtisitkö mukaan katselemaan ja tun-

nustelemaan kuvin, miltä elämä tuntuu tänään? Valitsin kuvallisiksi menetelmikseni piirtämisen ja maalaamisen, painottuen maalaamiseen. Piirtäminen tuntui luonnollisimmalle kuvien jatkotyöstön vuoksi, jonka olin suunnitellut tapahtuvan kivilitografiana.

**Kuva 2. Juha Raunio, Sumusta nousevia hahmoja 2016.
Kuva: Petra Kallio.**

3.2 Trager

Tutustuin Päivölän opistolla trager-terapeutti Virpi Riihiluomaan ja päätimme kokeilla työskentelyä yhdessä. Lisäsimme suunnittelemiini taidekohtaamisiin trager-terapeuttisia harjoitteita, joita Riihiluoma on hoitotyössään toteuttanut asiakkaille jo pitkään, mutta ei varsinaisesti taidetyöskentelyn yhteydessä ja stimuloijana.

Trager-hoito perustuu yhdysvaltalaisen lääkärin **Milton Tragerin** (1908-1997) kehittämään psykofyysiseen terapiamuotoon, jota on käytetty USA:ssa jo yli 70 vuotta. Hoidon tavoitteena on lisätä asiakkaan tietoutta kehostaan ja herättää lihaksissa sekä nivelissä tunneaistimuksia, jotka menevät keskushermostoon saakka. Sen jälkeen autonominen hermosto vaikuttaa koko elimistöön ja hoidettavan tiedostamaton mieli aktivoituu. Pehmeä kosketus aiheuttaa positiivisia mielikuvia, tuntuu hyvälle ja rentouttaa. (Trager 2016.)

Trager-menetelmän mukaanotto oman työskentelyni kehittelyyn vaikutti siihen paljon. Vaikka alussa olikin hankala yhdistää uusia lähtökohtia omiin ajatuksiin, onnistui yhdistelmä lopulta hyvin. Alun muotoutumattomat mielikuvat ja vieraalla maaperällä liikkumisen kitka osoittautuivat kirvelyn väärteiksi. Todellisuudessa hankaus oli pelkästään omassa mielessäni. Työskenteleminen parina eri ammattiosaamisen yhdistelmällä muodostui mielekkääksi ja tuki vahvasti yhteistä uteliaisuutta ilmiölle. Luottamus toisen osaamiseen ja ammattitaitoon loi hiljaisen kunnioituksen ilmapiirin, jonka myös asiakas saattoi aistia. Hetkestä tuli arvokas, tärkeä ja oma.

3.3 ”Nyt onnistuu...”, työskentelyn vaiheet

Kohtaamisen hetki alkoi asiakkaan kanssa Trager-harjoitteilla, joissa pyrittiin virittäytymään tunnelmaan, rentouttamaan vartalon jäykkyytiloja ja avaamaan mm. käsien liikeratoja taiteelliselle työskentelylle. Niille asiakkaille, jotka pitivät fyysisestä kosketuksesta ja joille hellät rentouttavat täristysliikkeet tuntuivat sopivilta, teki Virpi sarjan liikkeitä kummallekin puolelle ylävartaloa, kylkiä ja käsiä sekä niskaa. Yhdelle asiakkaalle, joka ei pitänyt fyysisestä kosketuksesta, Trager-harjoitteet oli piirretty kuviksi korteille, joita tutkien ja kuvasarjoihin piirrettyjä liikesarjoja toistaen asiakas teki erilaisia mielikuvien vahvistettuja harjoitteita. Näissä liikesarjoissa hän saattoi esimerkiksi kuvitella piirtävänsä kynällä, joka oli asetettu hänen korvaansa, pensselillä, joka kasvoi hänen päästään tai pyörittävänsä kättään kylmässä maalisangossa tai lämpimän sävyisessä

väriastiassa.

Trager-lämmittelyn jälkeen aloitimme asiakkaan kanssa työskentelyn yleensä “vesitaululla”, joka on vanha buddhalaisen meditaatiomenetelmän kaltainen piirtämismetodi, jossa luonnonkiven ominaisuuksia jäljittelevään pinnoitettuun muovitauluun voi maalata vedellä kuvioita, josta ne nousevat esiin. Taululle maalatut kuviot kuivuivat hitaasti ja häipyivät hiljaa niistä kohdista, joissa on vähemmän vettä. Lopputuloksena on suunnomaisia alati muuttuvia kuvia, jotka kiehtoivat perinteisten musteläikkätestien lailla. Maalauksissa saattoi nähdä jatkuvasti muotoutuvia ja muuttuvia aiheita ja tapahtumia, joita oli mielenkiintoista seurata ja jotka herättivät uusia mielleyhtymiä ja muistoja. Tämä työskentely oli usealle asiakkaista mieleistä. Tauluun helposti syntyvät kuvat, niiden “onnistuminen” ja hetkellisyys, oli selvästi kiehtovaa ja vapauttavaa.

Kolmannessa vaiheessa jatkoimme kuvallista työskentelyä hierretyllä kiinantussilla, ruokokynillä ja riisipaperilla tai hiilellä, pastelliliiduilla ja punakynillä. Kukin asiakas löysi itselleen parhaat välineet. Yksi halusi piirtää voimakkaasti liiduilla, kun taas toinen teki mielellään tussilla ja ruokokynällä hyvinkin tarkkaa ja kontrolloitua viivaa. Jokaisen asiakkaan oma persoonallisuus ja tunnetila tulivat hyvin esiin.

Kuva 3. “JUHA JA VIRPI”. Kuva: Petra Kallio

4 SUMU- KUVIA, TAIDETEOS KIRJANA LÄHIMMÄISELTÄ LÄHIMMÄISELLE

Kohtaamishetkien jälkeen siirryin työstämään työhuoneelleni yhdessä tekemiämme kuvia sekä kirjallisia ja kuvallisia muistiinpanojani eteenpäin yksilöllisiksi asiakkaan ja minun yhteisiksi taiteilijakirjoiksi. Suunnittelin kullekin asiakkaalle syntyneen kuvaston pohjalta omanmuotoisen ja -näköisen taiteilijakirjan, *SuMu- kirjan*. Ajatus kirjoille, “*Sun ja Mun*” kuville, tuntui hyvälle tavalle yhdistää teokset kokonaisuudeksi. Päädyin painamaan jokaista kaksi kappaletta, joista toisen annoin asiakkaalle itselleen, ja toinen jäi minulle näyttely- ja esittelykäyttöön.

Kehitin kohtaamisista ja syntyneistä kuvista sekä loppuun työstetystä taideteoksesta kokonaisuuden, joka voi toimia kuvallisen kohtaamisen menetelmänä ja valmiina “tuotoksena” ja räätälöitynä henkilökohtaisena kohtaamistaideteoksena. SuMu-kirjan voi tilata asiakkaille tai asiakkaalle eri elämäntilanteissa, ympäristöissä tai yhteyksissä.

Taulukko 1. SuMu- kirjan vaiheet

KOHTAAMINEN	Taidetyöskentely 1	Asiakkaan kanssa	Sisältää Trager-harjoitteet
NÄKEMINEN	Taidetyöskentely 2	Oma taiteilijatyö työhuoneella	Piirsin Sinut - Näin Sinut
NÄHDYKSI TU- LEMINEN	Taidetyöskentely 3	Lopullisten kirjojen si- donta/dokumentointi	
NÄKYMINEN	Teoksen julkistami- nen ja jakaminen	Näyttely, teos digitaali- sessa muodossa	SuMu-kirja

Valitsin teoksillemme “kirjan” muodon, koon sekä taiton aina kulloisenkin asiakkaan mukaan sen pohjalta, millaisena minä hänet näin, ja mitä kohtaamisissamme nousi esille. Muokkasin kirjoihin asiakkaan kuvia omieni kanssa kokonaisuuksiksi, joissa vuoropuhelu jatkui ja kohtaaminen piirtyi näkyväksi. Toteutin oman kuvallisen osuuteni kivilitografiana vieden ensin asiakkaan kuvat valokuvattuina kuvansiirtoina kivelle, jolle jatkoin omin piirroksin. Lopputuloksena syntyi kaksinkertaisia kuvakokonaisuuksia, joissa kahden eri persoonan käsiala ja kuvalliset havainnot yhdistyvät yhdeksi visuaaliseksi tarinaksi. Minun osuuteni kokonaishankkeesta muotoutui näin erilaiseksi kuin Päivölän opiston opiskelijoiden asiakasdokumentit ja videoteokset, joita yhteiseen näyttelyyn 14.10 – 18.12.2016 lopulta tuomme.

Juha

Juha on sympaattinen nuorimies, jolla on vaikea kehitysvamma ja hyvin monenlaisia päiviä. Hyviä ja huonoja. Koin yllätyksekseni että sain kontaktin häneen huomattavasti omia odotuksiani nopeammin ja pääsimme vauhdilla töihin.

Juha oli hyvin viehättynyt sumuisiin kuviin, joita oli rauhallista ja rentouttavaa maalata pelkällä vedellä maalaustauluun. Trager-harjoitteet auttoivat Juhaa selvästi rentoutumaan ja pääsemään leppoisaan vireeseen, jopa silloin, kun ensin olo oli hankala ja vastustus koko työskentelyhetkeen kova. Vähitellen yleensä Juha koki helpommaksi asettua työskentelemään ja aloittaa maalaus tai piirustus. Juhan kuuli usein sanovan työskentelyn aikana hellyttäviä sanoja kuten “Sinua”, “tyttöseni” tai “Tytteli”. Juha selvästi nautti yhteisestä taiteen tekemisestä.

Koin Juhan vahvana ja voimakkaana persoonana herkkine piirteineen. Tein Juhasta kuvan, jossa rinnastin hänet graafikko Bernard Picart:n leijonaan vuodelta 1729. Taus-taksi kuvalle painoin Juhan oman teoksen kaislikosta. Kuvan oikeaan yläkulmaan piirsin herkän vaalean lumpeenkukan. Toisen kuvan hänestä tein yhdistämällä Juhan sumuiseen maalaukseen lentävän lepakon, jossa mielestäni yhdistyi Juhan nopeus, arvaamattomuus, sinnikkyys ja voimakas oma tahto.

“Neitoperho”

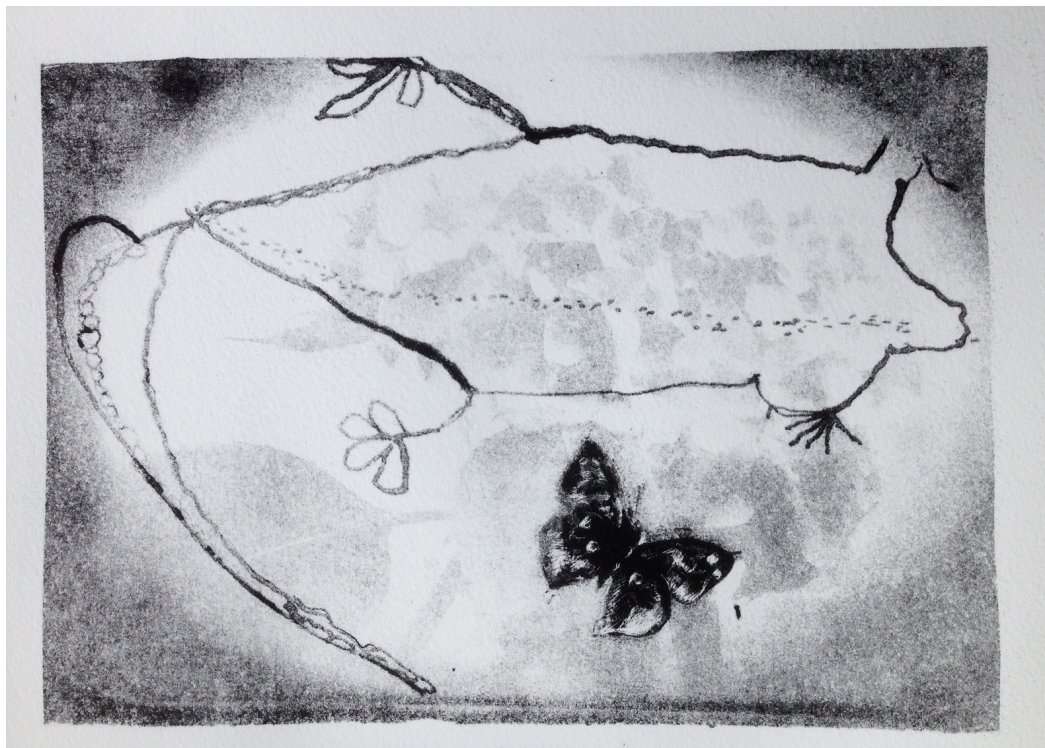
Kaunis “perhostyttö”, tarkka ja huolellinen. Puoliksi halvaantuneesta vartalostaan, vaikeasta puheentuotostaan ja rajoittuneesta motoriikastaan huolimatta hän on iloinen, uskomattoman sinnikäs, reipas ja innostunut taiteilija. Erityisesti tyttö pitää kaloista ja liskoista.

Lisäsin yhteiseen taiteilijakirjaan hänen kuviinsa kukkia ja perhosia.

Satu

*Luova, naurava, sitkeä ja sisukas nuori nainen. Hän tuli aina todella mielellään tapaa-
misiin ja innostui työskentelystä valtavasti. Satu piirsi mielellään joutsenia ja kukkia ja
hän iloitsi väreistä ja runsaudesta. Viimeistelin taiteilijakirjamme lisäämällä sadun kuviin
suuria kukkia ja herkkiä perhosia.*

Video 1. SuMu- kirjat. <https://www.wevideo.com/view/732236246>

Kuva 4. "Neitoperhon lisko". Nimimerkki "neitoperho" ja Petra Kallio 2016. Kuva: Petra Kallio

5 KOHTAAMISESTA

Kaikki me kaipaamme sitä, että joku kohtaisi meidät itsenämme, avoimesti ja aidosti. Tarpeemme on tulla nähdyiksi ja kuulluiksi arvokkaina ja ainutlaatuisina yksilöinä, tärkeinä ja hyväksytyinä. Kokemus itsestämme ja merkityksestämme muodostuu ennen kaikkea kohtaamisista toisten ihmisten kanssa, mutta mitä on kohtaaminen?

Kohtaamisen filosofian mukaan dialogi, vuorovaikutus, perustuu sanoille... kielelle. Dialogi juontuu kreikan kielen sanoista dia ja logos. Logos tarkoittaa sanan merkitystä (ajatus, sisältö), ja dia tarkoittaa kautta tai lävitse (Dialogi 2016). Dialogi tarkoittaa perinteisesti sanoja, mutta kirjoitan nyt toisenlaisesta dialogista. Tämä syntyy ilman verbaliikkaa, toisella kielellä, kuvan, äänen, liikkeen, sekä kosketuksen kautta.

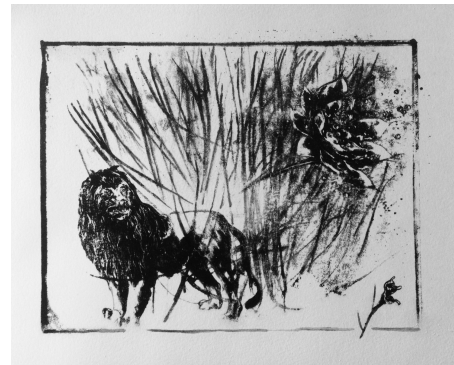
Filosofi Hans-Georg Gadamerin mukaan "Jokainen keskustelu edellyttää yhteistä kieltä, tai paremminkin se muodostaa yhteisen kielen." (Gadamer 1990, 384) Kieli voi kuitenkin olla lähes mikä vain jos yhteinen ymmärrys syntyy. Taiteen kieli on universaali. Taiteen kautta voidaan non-verbaalisin keinoin ilmaista ja vastaanottaa myös sellaisia abstraktejakin asioita, joiden välittäminen tai vastaanotto ei muuten ehkä onnistuisi. Ilman sanoja voi olla myös kieltä. Kuvankielellä voi keskustella, samoin kuin kehon ja tanssin, musiikin tai teatteri-ilmaisun. Dialogi toimii "toisin sanoin", toisilla kielillä kuvallisessa, sanallisessa, eleellisessä tai muulla tavalla aistittavassa vuorovaikutustilanteessa yhdessä.

Kohtaaminen, kielestä riippumatta, on parhaimmillaan aitoa vuorovaikutusta, siinä elämän hetkessä ja kontekstissa, jossa tapaamme, antaudumme ja asetumme dialogiin keskenämme. Kohtaaminen on jakamista, läsnäoloa, ja oman ajan aitoa antamista toiselle ihmiselle.

Mieleni tekee lainata Gadamerin ajatuksia lisääkin yrityksessäni avata kohtaamista sellaisena, jollaisena minä sen koin. Filosofin Mika Hannula on kirjoittanut kirjassaan "Läsnäolo" Gadamerin ajatuksia kohtaamisesta tekstin välityksellä. Gadamerin mukaan "käännymme kohti, emme siirry sivuun, emme käännä selkää, vaan valmistaudumme kohtaamiseen. Se on lievä etunoja, hetkellisen arka, mutta päättäväinen asettuminen kohtaamiseen. Kääntyä kohti, liikkua irti siitä missä on ja kohti sitä, miten voisi olla –

itseksensä ja yhdessä.”(Gadamer 2004, 213) teoksessa Hannula 2012,176. Yhtäläillä näen itse, että sama pätee kohtaamiseen kuvan kautta.

Hyvään kohtaamiseen tarvitaan aikaa, mutta aina ei välttämättä kovinkaan paljoa. Ennen kaikkea se, mitä onnistuneeseen kohtaamiseen tarvitaan, on keskittymistä, välittämistä, toisen kuuntelemista ja kunnioitusta; kykyä vain olla ja antaa toisen olla. Lyhyistäkin kohtaamisen hetkistä tarpeeksi pitkään toistuvina ketjuina voi parhaimmillaan muodostua kokijalle inhimillinen ja merkityksellinen verkko, joka jakaa ympärilleen lämpöä ja välittämisen vastavuoroisuutta.

Kuva 5. Juha Raunio. Ruskoliitu ja hiili 2016. Kuva: Petra Kallio

Kuva 6. "Kuinka jalopeura", Juha Raunio ja Petra Kallio 2016. Kuva: Petra Kallio

6 HILJAISESTA TIEDOSTA, NÄKEMISESTÄ JA NÄHDYKSI TULEMISESTA

Taiteellisessa työskentelyssäni yksin tai yhdessä toisten kanssa on ns., hiljaisella tiedolla ja intuitiivisuudella suuri rooli. Aistehin; tuntoon, kinesteettisyyteen, näkemiseen, haistamiseen, maistamiseen ja kuulemiseen taidetapahtumassa liittyy minulle hyvin paljon sellaista informaatiokulkua, jota ei voi sanoin tai kuvin suoranaisesti ilmaista.

Hannele Koivunen esittelee unkarilais-brittiläisen filosofi Michael Polanyiin ajatusta hiljaisesta tiedosta kirjassa "Taide tiedon lähteenä". Koivusen mukaan Polanyi tarkoittaa hiljaisella tiedolla muotoutumatonta tietoa, joka koko ajan vaikuttaa ihmisissä, vaikka sitä ei voida suoranaisesti ilmaista tai formuloida. Tällaista tietoa voidaan pitää toisenlaisena tiedonlajina, kuin ns. eksplisiittistä tietoa, joka on suoraa ja ilmaistavaa (Koivunen ym. 1998, 202).

Merleau-Pontyn mukaan puolestaan näkyvän olemukseen sisältyy myös näkymätön toinen puoli, jonka se tekee läsnä olevaksi eräänlaisena poissaolona (Merleau-Ponty 2006, 67).

Näin ollen se kokonaisuus, jonka työskentelyssä hahmotamme, se kuva, joka meistä toisillemme piirtyy, muodostuu sekä näkyvästä, kuullusta että kaikesta siitä, jota ei voi tarkkaan määrittää, joka on poissa, mutta silti läsnä.

Näemme itsemme helpommin toisten kautta. Kohtaaminen puolestaan on itsemme katsomista ja hahmottamista, omien ääriviivojen piirtoa, paperilla ja mielessä, *sinun kuviesi ja minun kuvieni* kautta.

Näkemiseen sopii siis samat edellytykset kuin kohtaamiseenkin. On asetettava näkeväksi, tilanteelle alttiiksi, peiliksi ja heijastukseksi. Pysähdyttävä näkemään ja heijastamaan.

Ranskalainen filosofi ja eksistentiaalisti Maurice Merleau-Ponty sanoo teoksessaan "Silmä ja mieli" näkemisestä näin: " se, joka näkee kaiken voi nähdä myös itsensä näkeväenä, koskettaa itseään koskettelevana, on näkyvä ja aistittava itselleen."

Merleau-Ponty pohtii näkemisessä sisäistettävää hiljaista tietoa ja tapahtuman jälkeen syntyvää ymmärryksen lisääntymistä jatkaessaan, että "Näkeminen ei ole jokin ajattelun muoto tai läsnäoloa itselleen: se on minulle annettu keino olla poissa itsestäni, ja

olla sisältäpäin mukana Olevan avautumisessa, jonka päätteeksi vasta sulkeudun itseeni” (Merleau-Ponty 2006, 18, 64).

Tuomme hetkeen aina myös keskeneräisen itsemme, omat heikkoutemme, epätäydellisyytemme, ennakkokäsityksemme, asenteemme ja odotuksemme. Se millaiseksi kohtaamisemme muodostuu, muovautuu siis myös pitkälti siitä, millaisia itse olemme, eikä yksinomaan siitä, mitä kohtaamamme ihminen on.

Myös pohdinta siitä, kuinka paljon ylipäättään voimme kohtaamisessa saavuttaa, on kiehtonut minua. Kuinka lähelle ”absoluuttista” ymmärrystä ja toisen ”näkemistä” me voimme koskaan edes päästä? Miten hahmottaa ymmärryksen pyrkimyksen alati eteenpäin liukuva spiraalin aukko ja toisen kohtaamisen äärettömyys?

Gadamerin ajatusten mukaan, joita Mika Hannula kirjassaan ”Läsnäolo – taide arjessa” avaa minulle osittaisen vastauksen myös tähän asiaan. Gadamer ja Hannula puhuvat ensisijaisesti tekstistä kohtaamisen välineenä, mutta kuten Hannula kirjoittaa, pätee ajatus tekstin lisäksi suhteessa myös ”suhteessa toiseen ja suhteessa ihan mihin vain” Minä ymmärsin omalta kohdaltani ja kuvien välityksellä kohtaamisen ilmiön näin: Koska kyse on ajattelun hermeneuttisesta ulottuvuudesta, jossa tietoisuuden laajetessa ja havaintojen karttuessa ympäröivästä todellisuudesta, olemme kuitenkin riippuvaisia suhteestamme niin menneeseen, tulevaan, sekä aikaan ja paikkaan.

Me voimme tässä todellisuudessa ”kääntyä kohti” ja ”lähestyä”, mutta emme voi koskaan täydellisesti ymmärtää. Sillä ”se mikä on ja miten se on, itsessään ja suhteessa ympäristöönsä, ei koskaan, ei mitenkään, ei milloinkaan ole täysin ymmärrettävissä” (Hannula 2012, 177).

Taiteilija ja graafikko Kuutti Lavonen on kirjoittanut samasta asiasta, ilmiön subjektiivisuudesta, puolestaan seuraavasti: ”Kuva on peili. Peilaamme itseämme toisen ihmisen tekemään. Kuten rakkaudessa kaksi vierasta kohtaavat ja elävät yhdessä. Aidon peilinkin äärellä elämme vain Narkissoksen syndroomaa. Emme näe itseämme, näemme vain peilikuvan. Todellisuudessa silmämme näkevät vain oman näkökulmamme verran todellisuutta.” (Lavonen 2007, 142)

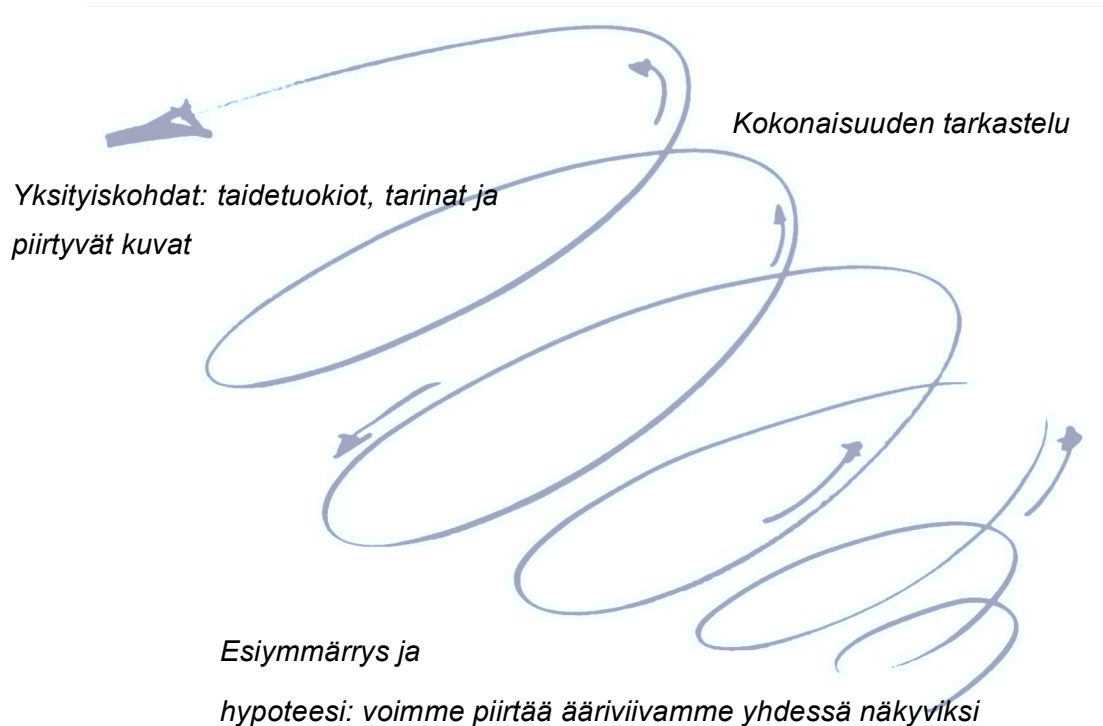
Kuva 7. "Satu perhosesta", Satu Hirsiniemi ja Petra Kallio 2016. Kuva: Petra Kallio

Minulle kohtaaminen hankkeessa on ollut toisen ihmisen erilaisuuden ja erillisyyden näkemistä, joka onnistuakseen on vaatinut kykyä eläytyä ja joustavuutta asettua täysin uusiin ja tottumuksistani erillisiin mielen asentoihin. Kyse on täten ollut aidosta pyrkimyksestä ja halusta toisen ihmisen avoimeen ymmärtämiseen. Hermeneuttisessa ajattelussa korostetaan meidän kaikkien maailmassa olemista ja suhdettamme itseemme ja ympäristöömme, jossa se toinen, vieras ja tuntematon on aina sekä sisälämme että ulkopuolella (Hannula 2001, 71).

Yllätyksellisyys ja ymmärtämättömyys ovat siis myös meissä itsessämme. Toisin sanoen, ilman että tunnemme itseämme, emme voi ehkä tuntea myöskään toista? Tai ainakin niin, että mitä paremmin tunnemme itsemme, sitä syvempi kohtaamisemme voi olla. Martin Buberin mukaan toisen ihmisen aito, ainutkertainen kohtaaminen tarkoittaa sellaista yhteyttä kohdattavaan, jossa olemme kohtaamisen virrassa koko olemuksellamme (Buber 1986, 25-27).

Siinä, missä saksalainen filosofi Martin Buber (1878–1965) näkee Sinän ja Minän kohtaamista kahden tasa-arvoisen persoonan kohtaamisena, korostaa ranskalainen filosofi Emmanuel Levinas (1906-1995) taas vastuuta toisesta, ja näkee Minän ja Toisen välisen suhteen epäsymmetrisenä. Hänen mukaansa "Toinen on aina ulkopuolinen Minän kokemukseen nähden, eikä Minällä voi olla koskaan toisesta lopullista tietoa". Hän näkee, että "Toinen on aina enemmän kuin Minä voin käsittää" (Levinas 1996, 80).

Kuva 8. Hermeneuttinen spiraali . Syvempi ja laajempi ymmärrys, Näen Sinut – Näet minut, syntyi ME! (Hermeneuttinen kehä) Ks. Tieteen termipankki 2016.

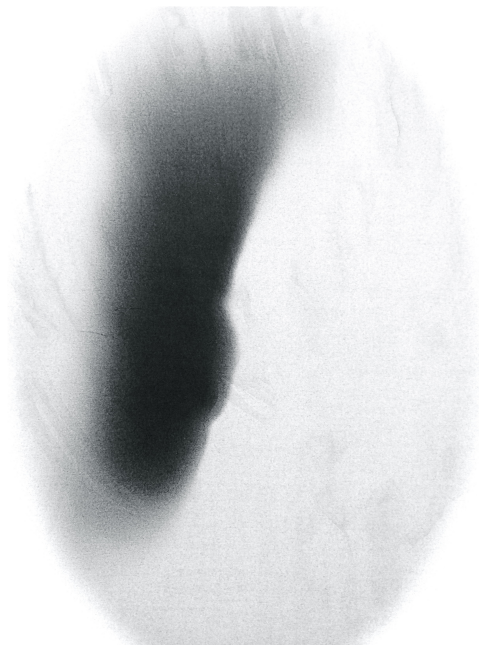

Taidelähtöisen työskentelyn kehityshankkeeni perustui holistiseen käsitykseen ihmisenä psykofyysisenä kokonaisuutena toiveineen ja tarpeineen. Uskon yhdessä tekemiseen ja taiteen hyvinvointia lisäävän elementin kautta nähdynsi tulemiseen iästä, sosiaalisesta asemasta, psyykkisestä tai fyysisestä kunnosta riippumatta. Olen tehnyt yhteisötaiteellista työskentelyä Kemiönsaarella Arkipelag Workshop yhdistyksessä vuodesta 2004 lähtien ja kokenut itse useassa hankkeessa kuinka erityisesti yhteisöllisessä muodossa taiteen tekemisellä on paljon positiivisia vaikutuksia yksilöön ja koko yhteisöön, sekä yleiseen hyvinvointiin. Ryhmissä löydetään uusia ystäviä, tekemisen kautta opitaan uutta itsestä ja ympäristöstä. Onnistuneessa työskentelyssä taiteen äärellä yhteisön mehenki tiivistyy, yksilön identiteetti vahvistuu ja taiteen tekeminen saa uusia merkityksiä. Tässä hankkeessa toteutin kohtaamiset asiakkaitten kanssa yksityisesti, lähes kahdestaan asiakkaan kanssa, mutta toin tulokset julkisesti tarkasteltaviksi ja kuviksi piirretyt persoonat nähtäviksi.

7 TAITEILIJAN LÄSNÄOLOSTA SEKÄ TAITEILIJAN PAIKASTA YHTEISKUNNASSA

Hankkeen edetessä minulle alkoi selkeytyä että vuorovaikutuksesta itsestään muodostui se menetelmä jolla taiteellista interventiotani suorittaisin. Kuvataiteelliset välineet, sanallistaminen tai liikeilmaisun elementit olivat vain välineitä sille panokselle, jonka taiteilijana toin tapahtumaan. Tärkeimmäksi muodostui intensiivinen ja rikkoutumaton hetki, herpaantumaton keskittyminen Toiseen kuvan synnyn äärellä. Korostan tässä vielä tietoisesti käsitettä *kuvan äärellä*. *Kyse ei siis ole keskittymistä kuvaan itseensä, vaan toiseen ihmiseen.*

Se, mitä kuvia lopulta syntyi, oli kohtaamisessa sekundääristä. Vaikka maalatut kuvat ovat niitä fragmentteja, joita myöhemmin jatkotyöstin, haparoivia muistiinpanoja siitä, mitä kohtaamisessamme kosketimme ja mihin sukelsimme, ovat ne kuitenkin tärkeitä ja antavat katsojille pientä tuntumaa siitä, mitä koimme.

Hetkien kautta koin, etten halukaan tulla taiteilijana ensisijaisesti itse nähdyksi, vaan mahdollistaa toisen näkymisen. Lisäksi se, mikä omakohtaisesti nousi merkitykselliseksi, oli syvä kurkistus itseeni. Tärkeäksi muodostui se, kuinka hetken kautta näyn itselleni selvemmin. Olin enemmän olemassa ja merkityksellisempi. Näyin omassa mielessäni vahvemmin vetämättä itse viivaakaan. Viivat piirtyivät sen sijaan sisään. Asiakkaiden viivat, heidän persooniansa rajat, mutta samalla tunnistin itsessäni paremmin myös omani.

Kuva 9. "Sumua" Juha Raunio 2016. Kuva: Petra Kallio

Mitä taiteilijalla on maailmassamme juuri nyt annettavaa? Miten taiteilija pystyy kielellään kommunikoimaan ja vastaamaan kyseenalaistavalla tavalla, haastamaan keskus-

teluun ja kohtaamiseen erilaisissa konteksteissa ja kulttuurien yhteentörmäyksissä? Voiko taide olla se väliintulo, interventio, joka paljastaa erilaisuuden rikkaudeksi ja luo uutta suvaitsevaisuutta? Mikä on taiteen tehtävä?

Soveltavan taiteen erityisasiantuntija ja taiteilija-kehittäjä Krista Petäjäjärvi luennoi soveltavan taiteen merkityksestä Turun Åboa Vetus Ars Nova museossa 15.4.2016. Hän sanoi puheessaan painavasti taiteen tehtävästä: ”Yhteiskuntamme ei tarvitse mitään niin kipeästi, kuin sitä, että voimme hämmentyä.” Hän näki, että esimerkiksi yritysmaailmalle mahdollisuus asettua taiteen mukana taiteilijoille entuudestaan tuttuun ”ei tietämisen tilaan”, antaa mahdollisuuden uuteen oivallukseen, uuden löytämiseen yhdessä. Taiteilijoille tilanne jossa epätietoisuus suunnasta, on tuttu, mutta yritysmaailmassa ehkä vieraampi. Kysymys oli hänelle riskistä, joka muidenkin kuin taiteilijoiden kannattaa ottaa (Krista Petäjäjärvi, henkilökohtainen tiedonanto 15.4.2016).

Myös Mika Hannula on samoilla linjoilla. Hänkin on pohtinut, että aikamme kuitenkin vaatii ehkä jotain uutta: ”Aikana, jolloin pysyvien totuuksien ja identiteettien sijasta maailma näyttäytyy erilaisina totuusversioina, taide pyrkii jälleen luomaan tuota yhteistä tilaa, jossa kommunikointi voi toteutua. “ (Hannula 2004, 9-14, 21). Mutta entä taiteen vapaus? Kyseenalaistaako soveltaminen taiteen arvon? Julkisuudessa on ollut paljon keskustelua viime aikoina siitä, mitä taiteen tulisi ja ei tulisi olla. Soveltavan taiteen ja ”puhtaan taiteen” kissanhännänveto on ymmärrettävää. Monen mielestä taide pitää ensisijaisesti nähdä vapaana, eikä sillä voi olla ulkopuolelta asetettuja tehtäviä tai vaatimuksia. Varmasti osan taiteesta täytyykin voida olla näin. Taiteen hyvinvointia lisäävistä vaikutuksista on kuitenkin jo paljon kiistatonta tutkimustietoa, ja moni taiteilija tuntee taiteellisen toiminnan erityisominaisuudet myös hyvin omakohtaisesti. Miksei taiteella voisi siis olla itseisarvonsa lisäksi myös muitakin tehtäviä?

Hyvinvoinnin välitystoimisto-hankkeen seminaarissa Villa Järvelässä huhtikuussa 2016 puhuneen yhteistyön ja johtamisen asiantuntijan Nina Torkon mukaan kyse on tosiasiallisesti ikuisesta kiertoliikkeestä, kolmesta alati muuttuvan ja vaihtelevasti vallalla olevasta taidekäsitteiden syklistä. Tässä ”pyörässä” taide voidaan nähdä joko yhteiskunnan taloudellisina vaikutuksina, sosiaalisina vaikutuksina tai puhtaana itseisarvona. Näiden syklien vaihtuessa ja yhteiskunnallisten olosuhteiden muuttuessa kulttuuripoliittinen painopiste siirtyy (Torkko 2016.).

Valtiotieteen tohtori Pekka Korpinen puolestaan avaa asiaa teoksessaan ”Taiteesta ja taloudesta” näin: ”Talous vaikuttaa taiteeseen ja kulttuurin sykleihin, kun taantuvana ja

hajoavana aikana objektiivinen todellisuus tuottaa yksilölle jatkuvia pettymyksiä, mikä kääntää huomion sisäiseen elämään ja ideoiden maailmaan.” Hänen mielestään taloudellinen kukoistuskausi taas puolestaan painaa subjektiiviset tuntemukset takalalle (Korpinen 2010, 40).

Tämä aika, jolloin taide on voinut olla puhtaasti oma itsensä, ilman sille yhteiskunnassa asetettuja ennako-odotuksia taikka vaateita, on ollut laajemmassa perspektiivissä verrattain lyhyt. Silti taidekentällä pelätään vapauden menetystä ja saavutetun itsemääräämisoikeuden kadottamista. Mielestäni pelko voi olla osittain aiheellinen, riippuen siitä etiikasta ja moraalista, jolla taidetta lähdemme soveltamaan. Tuskin kuitenkaan astumme takaisin pimeään keskiaikaan, vaikka ottaisimmekin osan taiteen vahvuuksista uudelleen käyttöömmekä laajemmin ajassa, jossa henkinen ilmapiiri on tosin ja valitettavasti pitkälti markkinavoimien ja itsekkäiden arvojen kovettamaa.

Taiteella tulee olla jo perustuslaissammekin määritelty vapaus ja itseisarvo sinällään. Näen silti, että tästä huolimatta taiteelle voidaan asettaa myös ulkopuolelta tulevia tehtäviä niiden olematta kuitenkaan taiteen itsetarkoitus taikka sille asetettu velvoite. Näen, että se millaiseksi soveltavan taiteen arvo lopulta muodostuu, on myös erityisen paljon kiinni niistä taiteen interventioista, joita kentälle kärjessä viedään. Mielestäni voidaan myös ajatella, että valta ja mahdollisuudet ovat nyt kuin taiteilijoiden käsissä olevat taltat, joilla voidaan muovata uutta taiteenmuotoa joko taiteen arvoa vahvistamaan tai huojuttamaan suuntaan. Vai voiko taidetta, todellista taidetta, koskaan mikään aidosti uhatakaan?

Taide voi olla luonteva tapa olla yhdessä ja vuorovaikuttaa. Krista Petäjäjärvi puhui aiemmin viittaamassani Turun luennossaan myös tästä. Hän käytti taiteesta käsitettä käyttöesine, jonka hän näki voitavan ottaa käyttöön ikään kuin peiliksi, antamaan uutta näkökulmaa ja vaihtoehdon oppia itsestämme lisää (Petäjäjärvi, 2016).

Kuva 10. ”Juha, hahmo sumusta” taiteilijakirja, fotoli-tografia kivelle, koivuviilu, silkki ja strutsinhöyhen. Juha Raunio ja Petra Kallio 2016. Kuva: Petra Kallio

LOPUKSI

Kun hankkeeni alkoi, pelkäsin itsekkin, mitä taiteelle tapahtuu. Ajattelin että oma taiteeni "laimentuu hyvinvointitaiteeksi". Näin ei kuitenkaan käynyt. Taide ei laimene, sillä sitä ei voi dilutoida.

Kulkemani tie soveltavan taiteen opinnoissa on ollut tähän ennako-odotukseen peilausten antoisa ja herättänyt monenlaisia uusia ajatuksia taiteen ja taiteilijan roolista, omasta tilastani ja tekemiseni merkityksestä. Nyt voin hyvin sanoa, että hankkeeni kautta eri ihmisten kanssa hoivayhteisössä työskennellessäni olen kokenut taiteen lähestyvän hetkeä ja elämää, puhtaasti ja aidosti. Olen oppinut keskittymään kohtaamisiin, ihmiseen ja toiseen. Näen nyt selvemmin, miten oma elämäni arvokkuus toteutuu ja muovautuu juuri sosiaalisissa tilanteissa, yhdessä jaetuissa ja syvään hengitetyissä hetkissä. Koin vahvasti, että työskentelylle oli oma tarpeensa ja minulle paikkani. Taiteilijalle paikka.

Työskentely toisten kanssa yhdessä ja kohtaamisissa syntyneet lähtökohdat toivat myös omaan taiteeseeni uusia sisältöjä, merkityksiä ja muotoja, joita en olisi löytänyt yksin tai toisenlaisissa konteksteissa. Näen onnistumiseni edellytyksinä avoimuuden ja osaamisen omilla erityisalueillani, joista saatoin ammentaa sekä pedagogisesti että metodisesti. Oleellisena nousi pintaan myös kyky luottaa syvempään hiljaiseen tietoon, intuitiivisuuteen ja levollisuuteen hetkessä. Tieto tuli, vastaus löytyi, ja aina se ei ollut niin tärkeääkään. Vastaus saattoi olla myös matka ja jaettu hetki. Uuden polun alku.

Lopulta mielestäni on lähes yhdentekevää, millä nimikkeellä kutsumme sitä taidetta, jota eri yhteisöissä teemme. Taidetta jossa koemme ja näemme toisemme, kohtaamme ja tulemme kohdatuiksi. Itse sisällön takia on lähes merkityksetöntä, puhummeko hoivataiteesta, hyvinvointitaiteesta, soveltavasta taiteesta, yhteisötaiteesta vai kulttuurihyvinvoinnista. Sillä siellä missä tapahtuu aitoa dialogia taiteen kielin, tapahtuu myös hyvää, syntyy voimaa, keräytyy uutta energiaa ja rakentuu. Se, miksi me sitä milloinkin kutsumme, rajaamme ja lokeroimme, on sekundääristä. Asiakkaalle, joka saa tekojen kautta jotain merkittävää lisää elämäänsä, oli elämä sitten missä vaiheessa tai millä tavalla rajoittunutta tahansa, on tärkeintä kokemus. Aito kokemus, sellainen joka liikauttaa, riittää taiteen tehtäväksi.

SuMu-kuvat hanke on ollut minulle itsellenikin hyppy mukavuusalueeni ulkopuolelle, sellaiseen uuteen ja tuntemattomaan, jota en ole ennen kokenut ja uskaltanut. On ollut pakko päättää itse, tehdä valintoja ja kokeilla kantaako siivet, pystynkö. Pystyin!

Kohtaamisiin kuvan tekemisen äärellä taiteen sovellutuksena sosiaali- ja terveysalalle, liittyy monenlaisia ongelmia. Hahmotin hankkeeni kautta nämä osittain omina henkilökohtaisina ammatillisen kasvun paikkoinani, mutta myös taiteilijan työkuvan tämänhetkiseen yhteiskuntaan liittyvään murrokseen sidonnaisina. Työskentelyni kautta koin kuitenkin taiteilijana työni yhteisössä merkitykselliseksi ja tarpeelliseksi. Näin myös, että tämänkaltaisen taiteellisen työn kautta voi löytyä jotain syvempiarvoista ja laajemmin henkisesti elinpiiriämme rikastuttavaa. Kohtaamisen hetki avautui sumusta, ihminen tuli nähdyksi.

Kuva 11. Valmiita sumukirjoja. Kuva: Petra Kallio

LÄHTEET

Buber 1986. Julkaisussa Raimo Silkelä (toim.) 2003. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulut. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
<http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/ohjaus/Silkela.htm> Viitattu 28.8.2016.

Dialogi 2016. Wikipedia. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Dialogi> Viitattu 6.9.2016.

Gadamer, H-G. 2004. Hermeneutiikka, Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Suomentanut ja valikoinut Nikander I. 2004. Tampere: Vastapaino.

Hannula, M. 2004. Nykytaiteen harharetket. Helsinki: Kuvataideakatemia.

Hannula, M. 2001. Tulkinnan vastuu ja vapaus. Julkaisussa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.) 2001. Taiteellinen tutkimus. Helsinki: Kuvataideakatemia. 71

Koivunen, H. 1998. Hiljainen tieto luovuuden lähteenä. Julkaisussa Koivunen H. ja Bardy, M. (toim.) 1998. Taide tiedon lähteenä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. 202

Korpinen, P. 2010. Taiteesta ja taloudesta. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.

Merleau-Ponty, M. 2006. Silmä ja mieli. Tallinna: Taide.

Lavonen, K. 2007. Tilanne on aina auki. Teoksessa Taiteen asetelmissa tutkimus. Kannanottoja tutkimukseen taiteilijan työssä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 142

Levinas, E. 1996. Etiikka ja äärettömyys – keskusteluja Philippe Nemon kanssa. Helsinki: Gaudeamus.

Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa 2004. Tampere: Vastapaino.

Petäjäjärvi, K. 2016. Luento 15.4.2016. Åboa vetus Ars Nova. Turku. Luento. Kirjoittajan muistiinpanot, julkaisematon lähde.

Sikkelä R. (toim.) 2003. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulut, Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
<http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/ohjaus/Silkela.htm> Viitattu 28.8.2016

Tanskanen, I.(päätoim.), Erävaara, T., Luukkonen I., Paavola, A., Sammalkorpi, I. ja Tuomi, A. (toim.) 2007. Taiteen asetelmissa tutkimus, kannanottoja tutkimukseen taiteilijan työssä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 36. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu.

Hermeneuttinen kehä 2016. Tieteen termipankki.
http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneuttinen_keh%C3%A4 Viitattu 6.9.2016.

Torkko, N. 2016. Seminaari 16.4.2016. Villa Järvelä. Kirjoittajan muistiinpanot, julkaisematon lähde.

Trager 2016. Suomen Trager-yhdistys. www.trager.fi Viitattu 6.9.2016.

Valtioneuvosto 2015. Kärkihankkeet. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke4>. Viitattu 6.9.2016

